

Michael Müller, 18. januar 2014, kl. 0:01

Nogle gange tænker jeg, at vi ikke har lært nok, siger den amerikanske journalist og forfatter Adam Hochschild om arven efter Første Verdenskrig. I bogen "Aldrig mere krig", der udkommer på mandag, undersøger han årene 1914-1918, som en række engelske nøglepersoner så dem

I sommeren 1914 var alliancerne mellem de europæiske stormagter i opløsning. Med få undtagelser var det over 100 år siden, at Europa havde stået i flammer, men nu var en intern splittelse under opsejling, blandt andet mellem Tyskland, kontinentets største magt, og Frankrig, der havde tabt den fransk-preussiske krig i 1871. En krig var forestående og pludselig uundgåelig, da Tyskland erklærede Rusland krig i begyndelsen af august.

I år er det 100 år siden, [Første Verdenskrig](#) brød ud, hvilket giver anledning til en bølge af nye bøger om krigens gang. En af de mere bemærkelsesværdige er værket Aldrig mere krig (Informations Forlag), skrevet af den prisbelønnede amerikanske forfatter og universitetsprofessor Adam Hochschild, som Kristeligt Dagblad møder i indre København til en samtale om den krig, der rystede Europa i sin grundvold.

Aldrig mere krig loyalitet og modstand 1914-1918 udkom i USA i 2011 og toppede New York Times bestseller-liste. Bogen er historien om krigen fra start til slut, men fortalt gennem en række betydningsfulde mænd og kvinder i England. Fra de øverste generaler til den britiske antikrigsbevægelse, hvis to modsætninger Adam Hochschild skildrer på baggrund af en omfattende og årelang research. Det handler om krigsiver og modstand her mest modstanden mod krigen, da forfatteren selv var en aktiv del af den amerikanske antikrigsbevægelse under Vietnamkrigen.

Stor modstand mod Første Verdenskrig

Modstanden imod krigen var imponerende stor. I England nægtede mere end 20.000 unge mænd at stille sig til rådighed for den engelske hær, og mange afviste at arbejde på fabrikker, felthospitalet og steder, der havde en forbindelse til krigen, med den konsekvens, at de røg i fængsel. Derudover var der antikrigsaktivisterne, hvis vilje til at kæmpe imod krigen fascinerede mig og gav mig lysten til at fortælle deres historie. De kunne ikke stoppe krigen, men de fortjener opmærksomhed, fordi de kæmpede mod et enormt pres fra omverdenen, siger Hochschild.

Bogens store tema er loyalitet: generalernes og soldaternes loyalitet mod krigsførelsen og fædrelandet på den ene side og antikrigsbevægelsens loyalitet mod pacifismen på den anden. Her kan nævnes de to søskende, general John French og aktivisten Charlotte Despard, der trods sin modstandskamp forblev tro mod sin bror. Endnu en nøgleperson fra anti-krigsbevægelsen er Bertrand Russell, glødende pacifist og senere nobelpristager, og Pankhurst-familien, krigsmodstandere og forkæmpere for kvinders rettigheder.

Jo mere Adam Hochschild dykkede ned i sit persongalleri, både dem ved fronten og dem, der stod med fredsskilte, blev han overbevist om, at Første Verdenskrig er vanskelig at retfærdiggøre.

Denne krig var meningsløs, fordi man ikke kan pege på noget, der gjorde verden til et bedre sted, da krigen var slut. På ingen måde. For det første blev mere end ni millioner soldater dræbt og endnu flere civile. Krigen antændte Den Russiske Revolution og efterlod et Tyskland ydmyget og økonomisk trængt, hvilket gjorde det nemt for Hitler at indføre nazismen. Samtidig kan man ikke forestille sig, at Anden Verdenskrig var brudt ud, hvis vi ikke havde haft Første Verdenskrig. Så jeg har svært ved at pege på én ting, der gjorde verden til et mere positivt og bedre sted at leve efter denne krig. Følgerne var enormt negative, siger han.

I dag diskuterer vi stadig, hvorvidt denne krig gav mening, og i England er der lige nu en stor offentlig debat om, hvordan krigen skal huskes for eftertiden. Nogle slår på de unge mænd, der gav deres liv væk for en god sag, mens andre siger, at krigen gav ingen mening, så lad os huske den for det. I dag er der mange, som ønsker at hylde modstandsbevægelsen, og det støtter jeg.

Første Verdenskrig - et meningsløst blodbad

Anden Verdenskrig kan retfærdiggøres på grund af nazismen og holocaust, mener Hochschild. Hvorimod Første Verdenskrig fremstår som et meningsløst blodbad, der kunne have været afværget flere gange, men man fortsatte ufortrødent blev unge uerfarne mænd sendt i kamp, især i det nordlige Frankrig og Belgien, hvor de fleste slag på Vestfronten fandt sted, heriblandt slaget ved Somme i 1916, der alene kostede De allierede 420.000 dræbte soldater på fem måneder.

Alligevel fortsatte krigen. I takt med at antallet af faldne soldater voksede, bakkede de efterladte familier statslederne op med ønsket om, at kampene måtte kæmpes videre i de faldnes ånd.

Der opstod en grund til at fortsætte, selvom parterne reelt kunne sætte sig ned og blive enige om, at ingen af dem reelt kæmpede for noget vigtigt. De kunne have trukket deres styrker tilbage, men det gjorde man ikke, fordi man mente, at det ville være det samme som at gå imod de dræbte soldater. Samtidig sagde de allierede, at man kæmpede for demokratiet, hvilket var absurd, da Rusland var et monarki. Det hele var ren propaganda. Man sagde til sit folk, at alt gik efter planen. Det gjorde det ikke.

Ifølge Adam Hochschild var supermagternes statsledere en vigtig årsag til krigens meningsløshed. Både Georg V af Storbritannien, Wilhelm II af Tyskland og Zar Nikolaj II af Rusland forventede en hurtig krig, overstået inden for få måneder. Tyskland havde en plan for, hvornår de ville vinde over Frankrig, hvor mange kilometer de skulle rykke frem hver dag, og så ville Paris været indtaget efter 42 døgn. Det samme gjaldt de allierede.

De tænkte ikke rationelt. Ingen af dem var ret kloge eller kvikke, når det drejede sig om at føre krig. For eksempel var det helt absurd, at de tyske styrker kom på heste i starten, mens de britiske tropper affyrede bomber mod dem.

Første Verdenskrig endte den 11. november 1918 med en tysk kapitulation. Fire års krig var slut med 20 millioner døde. Versaillestraktaten i 1919 pålagde Centralmagterne (Tyskland, Østrig-Ungarn, Det Osmanniske Rige og Bulgarien) enorme krigsskade-erstatninger, og i årene efter kunne krigens efterdønninger mærkes i hele Europa. Den gamle verden fra før 1914 var ikke til at kende. Optimismen var væk.

Der hang en mørk sky over Europa. Det var en verden, der virkede til at have mistet sin sol. Den smukke verden var væk. Kollapset.

Hvad mener du, vi har lært i dag, når det gælder det at gå i krig?

Nogle gange tænker jeg, at vi ikke har lært nok. Hvis man kigger på Irakkrigen og krigen i Afghanistan, gik man i krig på den samme illusion, som man gjorde i 1914. Bush og hans generaler mente, at Irakkrigen ville være overstået i løbet af kort tid, og at problemerne i landet ville blive løst. Ingen af disse illusioner holdt stik. Jeg mener, at Irakkrigen og krigen i Afghanistan var lige så meningsløse som Første Verdenskrig. Så vi har ikke lært nok, men noget har vi lært. For eksempel, at USA og Nato ikke angreb Syrien, som er et kaos, eller at USA og Sovjetunionen aldrig endte i en krig, selvom frygten for det eksisterede i 40 år. Noget har vi lært.